

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет управління, економіки та права
Кафедра права**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»**

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський) рівень.

Ступінь вищої освіти – бакалавр.

Галузь знань - 08 «Право».

Спеціальність – 081 «Право».

Освітня програма – «Право».

Кількість кредитів – 4 – 120 год., із них: аудиторних – 42 год.; самостійної роботи студента – 78 год.

Форма навчання – денна, заочна (скорочена програма)

Рік підготовки – 1, семестр – 1.

Компонент освітньої програми – обов'язкова, фахова.

Дні занять – відповідно до розкладу.

Консультації – відповідно до графіка навчального процесу.

Мова викладання – українська.

АНОТАЦІЯ

Конституційне право України є провідною галуззю національного права, становить систему правових норм, які закріплюють і регулюють основи конституційного ладу, правовий статус особи, державний і територіальний устрій, систему, порядок формування і принципи організації та діяльності органів Української держави. Саме з цієї галузі права студенти починають вивчати чинну систему держави і права. Правильне з'ясування завдань інститутів конституційного права, оволодіння основними юридичними поняттями має важливе значення, дає ключ до усвідомлення сутності права України та окремих його галузей. Глибоке і всебічне вивчення конституційного права сприятиме правильному використанню положень цієї дисципліни, нормативних актів, що регулюють суспільні відносини в галузі конституційного будівництва, у практичній діяльності різних державних органів і органів місцевого самоврядування Української держави.

Навчальна дисципліна «Конституційне право України» є обов'язковою навчальною дисципліною, що належить до циклу спеціальної (фахової) підготовки за освітньою програмою «Право» спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право», яка викладається в 1 семестрі в обсязі 4 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Підсумковий контроль – екзамен у 1 семестрі.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета — розкрити зміст головних положень конституційної теорії та політичної практики, пов'язаних з регулюванням конституційно - правових відносин, спрямувати студентів на опрацювання методів і способів пізнання конституційно-правових реалій (оптимального конституційного регулювання основних прав, свобод і обов'язків громадян, організації і діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу тощо).

Завдання — ознайомити студентів з поняттями, інститутами, термінологією цієї галузі права, її визначальним місцем у системі права Української держави; поглибити знання студентів про вітчизняний та світовий досвід конституціоналізму, а конституційне право – як складову юридичної науки; формувати у студентів належну правову культуру і демократичний світогляд, який має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції та практичні заняття. В межах робочого часу викладач може проводити консультації для здобувачів вищої освіти.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції у формі бесіди, розповіді, пояснення, диспуту та лекції у формі ілюстрування і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв.

Лекція у формі бесіди, розповіді, пояснення, диспуту дозволяє привернути увагу здобувачів вищої освіти до найбільш важливих питань теми лекції, винести на обговорення дискусійні питання та визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Лекція у формі ілюстрування і демонстрування за допомогою мультимедійних пристроїв – це візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядаються за допомогою мультимедійних технічних засобів. Ці дві форми лекцій можуть бути поєднані.

При проведенні практичних занять передбачене виконання практичних робіт у формі вирішення ситуативних завдань і тестів, проведення ділової гри, заслуховування усних відповідей, доповідей, а також рефератів та демонстрація презентацій, які підготовлені як індивідуальні завдання за темою самостійного вивчення дисципліни.

Здобувачі вищої освіти працюють з друківаним чи надісланим їм в електронній формі інформативним матеріалом, або з інформацією в мережі Інтернет.

Здобувачі вищої освіти можуть здійснювати наукові дослідження шляхом написання та опублікування наукових статей, тез доповідей на конференціях, круглих столах та наукових семінарах.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Вивчення навчальної дисципліни передбачає роботу в колективі. Студенти під час лекційних занять ведуть конспект з відповідної теми. Протягом заняття лектор ставить питання, веде діалог з аудиторією для кращого засвоєння теоретичного матеріалу.

Лекції і практичні заняття можуть проводитися з використанням сервісу ZOOM.US. Також викладач і студенти можуть спілкуватись через електронну пошту, Viber, Telegram, інші доступні засоби комунікації. В разі потреби може використовуватись Форум як форма спілкування викладача й студентів під час дистанційного (віддаленого) навчання. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи її питаннями, повідомленнями, новою інформацією, що має створювати в аудиторії доброзичливе, творче, відкрите середовище, яке враховує конструктивну та доброзичливу критику. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує

виконані завдання під час самостійної підготовки на консультації викладача. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності.

Після вивчення навчальної дисципліни студент здобуває такі компетентності:

Загальні (ЗК відповідно до освітньої програми спеціальності «Право»):

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові) (СК відповідно до освітньої програми спеціальності «Право»):

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право, земельне та аграрне право.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Конституційне право України» здобувачі освіти повинні засвоїти такі **програмні результати навчання (ПРН відповідно до освітньої програми):**

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Конституційне право України» здійснюється у 1 семестрі і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену у 1 семестрі в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного, практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр та набуття певних компетентностей, що проводиться як контрольний захід. Загальна оцінка за екзамен визначається як сума поточного контролю (до 50 балів) та відповідей на питання екзаменаційного білету або тестового завдання (до 50 балів).

Екзаменаційні білети з дисципліни «Конституційне право України» містять 3 теоретичні питання, що включають матеріал навчальної програми, яка використовується в процесі навчання. Студент на іспиті отримує білет, на якому є пронумеровані питання, та чисті аркуші паперу. Іспит відбувається в письмово-усній формі. У процесі усного опитування, викладач зобов'язаний спершу вислухати повну відповідь студента (не залежно від того, чи вона є правильною) і лише потім задавати уточнюючі, додаткові запитання. Обов'язково наголошується на неправильних фрагментах відповіді, на сутності помилок. Проведення семестрового екзамену може здійснюватися у формі тестування в системі Moodle.

Критерії оцінювання знань студентів визначені у Положенні про критерії оцінювання ЛНУП. За рішенням засідання кафедри студент може бути додатково оцінений за участь у наукових конференціях, підготовку наукових публікацій, участь у Всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт, Всеукраїнських олімпіадах за спеціальністю, виконання досліджень тощо.

Оприлюднення результатів іспиту проводиться публічно.

Політика оцінювання передбачає дотримання принципів доброчесності та студентоцентрованого підходу. Академічна доброчесність передбачає дотримання вимог «Положення про академічну доброчесність у ЛНУП», яке доступне за посиланням:

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

Критерії оцінювання знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
64-74	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	не зараховано
0-34		

Загальні критерії поточного оцінювання знань студентів

% від кількості балів, визначеної робочою програмою дисципліни на відповідну тему (визначає викладач)	Критерії оцінювання
90-100	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
75-89	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
60-74	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань. Студент має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
0-59	Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі завдання. Безсистемне відділення випадкових ознак вивченого; невміння робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.
0-34	Студент повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Студент не допущений до здачі екзамену/заліку

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Конституційне право – провідна галузь національного права.

Предмет конституційного права як галузі права. Особливості предмета конституційного регулювання в умовах формування громадянського суспільства та правової держави. Принципи конституційного права України.

Особливості методу конституційного регулювання. Функції конституційного права. Структуроутворююча роль конституційного права в правовій системі України на сучасному етапі політичного та правового реформування в країні. Предмет конституційного права як галузі законодавства.

Поняття норми конституційного права. Основні (загальні) властивості конституційно-правових норм. Особливості конституційно-правових норм. Критерії класифікації конституційно-правових норм. Види конституційно-правових норм. Дія конституційно-правових норм у часі, у просторі та по колу осіб.

Поняття й склад джерел конституційного права. Класифікація джерел конституційного права України. Види джерел конституційного права. Конституція – основне джерело конституційного права.

Поняття й особливості конституційно-правових відносин. Склад конституційних відносин. Суб'єкти конституційно-правових відносин: загальна характеристика та класифікація. Зміст конституційно-правових відносин. Підстави виникнення і динаміки конституційно-правових відносин.

Тема 2. Конституція - Основний Закон держави і суспільства.

Поняття конституції. Основні підходи до розуміння сутності конституції. Конституція як центр сучасної правової системи. Роль (функції) конституції. Класифікація конституцій.

Конституція України (1996 р.) як акт установчої влади українського народу. Юридичні властивості Конституції України. Конституція України: структура, основні соціально-правові пріоритети, загальна характеристика.

Порядок прийняття і внесення змін до Конституції України. Поняття й функції правової охорони Конституції. Суб'єкти правової охорони Конституції. Історичний досвід і сучасна організація правової охорони Конституції України.

Конституційний контроль і нагляд. Суб'єкти та об'єкти конституційного контролю. Класифікація і види конституційного контролю. Парламентський контроль як різновид конституційного контролю. Конституційний контроль глави держави та уряду. Судовий конституційний контроль.

Тема 3. Основи конституційного ладу України.

Поняття і зміст конституційного ладу. Принципи конституційного ладу України. Гуманістичні, економічні та політичні основи конституційного ладу

України.

Проблема конституційної та правової держави. Сучасні ідеї про правову державу, їх відображення в конституційному законодавстві та реалізація на практиці державного будівництва. Конституційна характеристика України як демократичної, правової, соціальної держави.

Тема 4. Конституційні основи громадянського суспільства в Україні.

Історія становлення громадянського суспільства. Формування і розвиток теорії громадянського суспільства.

Поняття громадянського суспільства. Структура і принципи самоорганізації громадянського суспільства. Взаємодія держави і громадянського суспільства. Особистість і громадянське суспільство.

Соціально-правові передумови становлення в Україні громадянського суспільства. Конституційні основи формування і розвитку громадянського суспільства в Україні. Основні інститути громадянського суспільства і конституційні засоби забезпечення їх функціонування в Україні.

Тема 5. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні.

Поняття і види громадянських станів особи. Поняття і принципи громадянства України. Належність до громадянства України. Набуття громадянства України. Умови прийняття до громадянства України. Поновлення у громадянстві України. Припинення громадянства України. Вихід з громадянства України. Втрата громадянства України. Громадянство дітей.

Поняття іноземця. Основи правового статусу іноземців. Права, свободи та обов'язки іноземців. Режими проживання іноземних громадян. Особи без громадянства: поняття й особливості правового стану. Проблема полігромадянства.

Поняття й особливості правового статусу біженців. Умови і порядок набуття та втрати статусу біженця. Права та обов'язки біженця. Проблеми вимушених переселенців. Особливості правового статусу осіб, які отримали право притулку.

Тема 6. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні.

Людина, особистість, громадянин в сучасному конституціоналізмі. Понятійні засоби, що визначають правовий статус особистості. Принципи правового стану особистості.

Поняття і юридична природа конституційних прав і свобод людини і громадянина. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Законні інтереси. Співвідношення індивідуальних і колективних прав.

Конституційні обов'язки людини і громадянина.

Механізм реалізації, гарантії та захист прав та свобод людини та громадянина в Україні. Обмеження конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Міжнародно-правові стандарти і конституційне законодавство України про правове становище людини і громадянина.

Тема 7. Конституційні форми народовладдя в Україні.

Поняття й сутність народовладдя. Суверенітет народу: гносеологічні витоки і сучасне розуміння. Конституційні основи народовладдя. Український народ – носій суверенітету та єдине джерело влади в Україні. Теоретичні та конституційно-правові основи демократії. Безпосередня демократія: поняття, конституційна природа, форми.

Поняття і конституційно-правова регламентація референдумів. Види референдумів. Всеукраїнський і місцевий референдуми. Порядок призначення, організації і проведення референдумів. Поняття й форми представницької демократії. Український парламентаризм: історія становлення й сучасний етап розвитку.

Виборче право і виборча система: поняття та принципи. Правове регулювання і порядок формування представницьких органів держави і місцевого самоврядування. Вибори Президента України. Вибори народних депутатів України. Місцеві вибори. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.

Тема 8. Державний лад України.

Поняття державного устрою України. Державний лад і форма держави: поняття й співвідношення. Принципи державного устрою України: загальна характеристика. Суверенітет держави. Україна – суверенна і незалежна держава. Зміст і практична реалізація принципу поділу влади в Україні.

Принцип децентралізації державного управління і деконцентрації публічної влади в Україні. Принцип республіканської форми правління в Україні. Парламентарна і президентська республіки: особливості організації та функціонування державної влади, управління та місцевого самоврядування. Проблема парламентсько-президентської і президентсько-парламентської республіки. Конституційна організація державної влади і місцевого самоврядування в Україні.

Тема 9. Конституційно-правові основи організації і функціонування державної влади в Україні.

Поняття та юридична природа державної влади. Структура конституційно-правового інституту державної влади в Україні. Поняття органу держави, його ознаки та конституційний статус. Класифікація (види) органів державної влади.

Структура чинного законодавства щодо державних органів України. Принципи організації і діяльності органів державної влади в Україні. Демократизація організації і діяльності державного апарату. Система органів державної влади в Україні.

Тема 10. Верховна Рада України.

Законодавча влада в Україні. Конституційна природа парламенту – Верховної Ради України. Конституційний склад і структура Верховної Ради України. Принципи діяльності Верховної Ради України. Функції і повноваження Верховної Ради України.

Організація і порядок роботи Верховної Ради України. Сесія – основна організаційно-правова форма діяльності Верховної Ради України. Апарат Верховної Ради України. Парламентські процедури: законодавча, установча, процедура здійснення парламентського контролю. Акти Верховної Ради України. Конституційно-правовий статус народного депутата України і правові гарантії його діяльності. Природа депутатського мандата.

Тема 11. Конституційно-правовий статус Президента України.

Інститут президентства в Україні: історія становлення й сучасний етап розвитку. Роль і місце Президента України в системі органів державної влади. Конституційно-правовий статус Президента України. Порядок вступу на пост Президента України.

Повноваження Президента України. Акти Президента України. Підстави та порядок припинення повноважень Президента України. Процедура імпичменту.

Адміністрація Президента України. Інститут Представника (уповноваженого) Президента України. Постійний Представник Президента України у Верховній Раді України. Постійний Представник Президента України в Кабінеті Міністрів України. Представник Президента України в Конституційному Суді України. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим.

Тема 12. Виконавча влада в Україні.

Поняття виконавчої влади та її місце в механізмі державної влади. Система виконавчої влади в Україні. Кабінет Міністрів України - вищий орган у системі виконавчої влади. Порядок формування Кабінету Міністрів України. Кабінет Міністрів України: склад і компетенція. Прем'єр-міністр України: порядок призначення, статус, повноваження і політична роль. Організація і порядок діяльності Кабінету Міністрів України. Відставка Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України.

Система центральних органів виконавчої влади. Міністерства та інші

центральні органи виконавчої влади: порядок формування, принципи діяльності, статус, структура, основні завдання, повноваження, акти. Конституційно-правовий статус і система органів виконавчої влади на місцях. Місцеві державні адміністрації: правова природа, порядок формування, структура, принципи діяльності, компетенція, акти.

Тема 13. Судова влада та прокуратура в Україні. Конституційний Суд України.

Судова влада та прокуратура в Україні: загальна характеристика. Поняття конституційної юстиції. Становлення і розвиток конституційної юстиції в Україні.

Конституційний Суд України орган конституційної юрисдикції. Правова природа Конституційного Суду України. Функції і повноваження Конституційного Суду України. Склад і порядок формування Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Структура та організація діяльності Конституційного Суду України.

Принципи конституційного судочинства. Суб'єкти й форми звертання до Конституційного Суду України. Учасники конституційного судового процесу. Поняття й характеристика стадій конституційного судочинства. Процесуальні строки.

Тема 14. Конституційні засади місцевого самоврядування

Поняття місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як елемент основ конституційного ладу України. Ознаки місцевого самоврядування. Правова, організаційна і фінансова автономність органів місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія про місцеве самоврядування.

Місцеве самоврядування за Конституцією України 1996 р. Система принципів і органів місцевого самоврядування. Територіальна громада. Порядок формування органів місцевого самоврядування. Сільські, селищні та міські голови: порядок обрання і статус. Сільські, селищні міські, районні, обласні ради. Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад. Органи самоорганізації населення.

Територіальна, матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування. Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі. Функції і повноваження та акти органів місцевого самоврядування. Адміністративний, фінансовий, судовий та ін. контроль (нагляд) за діяльністю органів місцевого самоврядування. Гарантії здійснення повноважень і відповідальність місцевого самоврядування.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативно-правові акти

1. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 08.06.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1к/95-вр>.
3. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим : Закон України від 23.12.1998 № 350-XIV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-14>.
4. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності : Указ Президента України від 10.06.1997 № 503/97. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/503/97>.
5. Про проголошення незалежності України : постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.
6. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
8. Рішення Конституційного Суду України від 09.07.1998 № 12/рп-98 у справі про тлумачення терміну «законодавство». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98>.
9. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.02.2022).
11. Виборчий кодекс України : Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/396-IX>.
12. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.

Базова література

1. Афанасьєва М.В., Бальцій Ю.Ю., Батан Ю.Д. [та ін.]. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / за заг. ред. М.В. Афанасьєвої, А.А. Єзерова ; тех. ред. Ю.Д. Батан. Одеса : Юридична література, 2017. 256 с.
2. Конституційне право України. Академічний курс : підручник: У 2 т. К. : Юридична думка. Т. 1 / за ред. В. Ф. Погорілка. 2006. 544 с. ; Т. 2 / За ред. Ю.С. Шемшученка. 2008. 800 с.
3. Курс конституционного права Украины : учебник / под ред. М.А. Баймуратова, А.В. Батанова : в 2 т. Т. 1 : Общая часть : основы теории конституционного права. Х. : Одиссей, 2008. 672 с. Т. 2 : Конституционный строй Украины. Сумы : Университетская книга, 2012. 799 с.
4. Проблеми сучасної конституціоналістики : навч. посіб. Вип. 3. Сучасний український конституціоналізм / за ред. А. Р. Крусян. О. : Фенікс, 2015. 523 с.
5. Проблеми сучасної конституціоналістики : навч. посіб. Вип. 4. Конституційне гуманітарне право / [Н.В. Аніщук, М.В. Афанасьєва, Н.М. Бакаянова та ін.] ; за заг. ред. А.Р. Крусян, А.А. Єзерова. К. : Юрінком Інтер, 2018. 524 с.
6. Проблеми сучасної конституціоналістики : навчальний посібник. Вип. 1 / М.П. Орзіх, М.В. Афанасьєва, В.Р. Барський, В.А. Григор'єв, А.А. Єзеров ; за ред. М. П. Орзіха. К. : Юрінком Інтер, 2011. 268 с.
7. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. Вип. 2. Конституційні перетворення в Україні / за ред. М. П. Орзіха. К. : Юрінком Інтер, 2012. 430 с.
8. Савчин М.В. Конституційне право України : підручник / відп. ред. М.О. Баймуратов. К. : Правова єдність, 2009. 1008 с.

Спеціальна література

1. Бальцій Ю. Ю. Районна, обласна рада в системі місцевого самоврядування в Україні. *Юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 37-41.
2. Батанов О.В. Акти місцевого самоврядування як джерела конституційного права України: поняття та правова природа. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 52-57.
3. Бориславська О. Верховенство конституції чи верховенство права: деякі питання відновлення дії окремих положень Конституції України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. №. 6. С. 48-57.
4. Георгієвський Ю. В. Баланс повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування як найважливіший принцип управління (конституційно–правовий аспект). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 83-87.

5. Зверев Є. О. Міжнародний договір як джерело національного права. *Наук. зап. НаУКМА. Сер. Юрид. науки.* 2020. Т. 103. С. 41-44.
6. Крусян А. Роль та значення конституційних законів у системі сучасного українського конституціоналізму. *Вісник Львівського ун-ту.* 2019. Вип. 48. С. 88-94.
7. Куракін О.М., Романов М.Ю. Генеза поняття «громадянське суспільство». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».* 2015. Вип. 35 (1.1). С. 28-32.
8. Лавренова О. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Підприємництво, господарство і право.* 2016. № 8. С. 115-119.
9. Малиновський В. Я. Державна територія як просторова основа здійснення публічної влади. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.* 2018. № 4. С. 184-191.
10. Матат А. В. Верховенство Конституції та захист прав людини як пріоритет діяльності Конституційного Суду України. *Форум права.* 2016. №. 1. С. 186-194.
11. Олькіна О. В. Сучасний парламентаризм в Україні. *Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 2: Конституційні перетворення в Україні : навч. посіб. / М. П. Орзіх, В. М. Шаповал, А. Р. Крусян [та ін.] ; за ред. М. П. Орзіха. Київ : Юрінком Інтер, 2022. С. 215-233.*
12. Погорілко В.Ф., Федоренко В. Суб'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види. *Право України.* 2022. № 10. С. 3-9.
13. Рабінович С. П. Чинність і дієвість конституції: нормативізм versus соціологія права. *Соціально-правові студії.* 2018. Вип. 1. С. 4-10.
14. Совгіря О. Предмет конституційного права України: аксіологічна складова на сучасному етапі. *Український часопис конституційного права.* 2016. № 1. С. 41-46.
15. Софінська І. Конституційно-правове дослідження сучасних способів набуття громадянства. *Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. Серія юридична.* 2021. Вип. 61. С. 281-289.
16. Череватюк В. Б., Олексієнко Ю. Є. Громадянське суспільство як модель взаємовідносин людини та держави: від історії до сучасності. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2019. № 2. С. 35-40.
17. Шаповал В.М. Суб'єкти конституційного права України: постановка проблем теоретичного визначення. *Право України.* 2020. №8. С. 21-24.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси – книжковий фонд читального залу Львівського НАУ (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1, Львівської наукової бібліотеки ім. Стефаника НАН України (вул. Стефаника, 2).

2. Електронні інформаційні ресурси:

Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу
<http://zakon.rada.gov.ua/>;

Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. Режим доступу:
<http://www.kmu.gov.ua/control/>.

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/>.

Урядовий портал Кабінету Міністрів України. Режим доступу:
www.kmu.gov.ua.

Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника.
Режим доступу: www.lsl.lviv.ua.

Офіційний сайт Бази українського законодавства в Інтернет. Режим
доступу: www.lawukraine.com.